

Position paper ten behoeve van de Ronde Tafel over de positionering van ProRail 31 januari 2018

In 2016 maakte het kabinet haar voornemen om ProRail te herpositioneren bekend. In het regeerakkoord staat hierover: *“ProRail wordt omgevormd tot een publiekrechtelijke ZBO met eigen rechtspersoonlijkheid. Dit heeft geen gevolgen voor de huidige rechtspositie en arbeidsvoorwaarden van de werknemers.”* Graag brengen wij u de gevolgen voor de reiziger onder de aandacht. De consumentenorganisaties in het LOCOV hebben in 2016 geadviseerd over de herpositionering van ProRail, dat advies voegen wij bij. Wij vragen u de volgende elementen nauwgezet te volgen en regelmatig te bespreken zodat er zorgvuldige besluitvorming ontstaat.

1. Operationeel effect

Treinreizigers willen een betrouwbaar en goedwerkend spoor. ProRail heeft onderleiding van de vernieuwde directie duidelijk de weg omhoog ingeslagen. Er rijden meer treinen op tijd en er zijn minder verstoringen. Het is nu zaak om deze lijn vast te houden en door te pakken. Veel veranderingen zijn pas net ingezet, de vruchten daarvan moeten nog geoogst worden. Daarvoor is alle aandacht van de directie nodig.

Een omvorming van ProRail vraagt echter ook aandacht van de directie. De Boston Consulting Group¹ constateerde al dat het risico op een verminderde performance aanwezig is. De directie kan immers niet de transitie met betere prestaties uitvoeren én gelijktijdig aandacht hebben voor de herpositionering.

Hoe de omvorming bijdraagt aan een effectief, efficiënt, klantgericht en betrouwbaar beheer van de Nederlandse spoorinfrastructuur is nog niet duidelijk. Voor goede besluitvorming is het essentieel om óók daar inzicht in te hebben. De instellingswet moet daar immers op de juiste manier op inspelen.

Het is niet onrealistisch om voor het hele proces 5 tot 8 jaar uit te trekken. De instellingswet moet namelijk probleemloos de huidige systematiek vervangen. Wij vragen u te borgen en te controleren dat de reiziger niet te maken krijgt met meer storingen en lagere punctualiteit.

2. Financiële gevolgen

De fiscale en financiële gevolgen voor de reizigers zijn nog niet duidelijk. Het verliezen van privaatrechtelijke grondslagen zal effect hebben. ProRail mag als BV BTW verrekenen. Het is aannemelijk dat dit als ZBO niet meer kan. Dit zal zorgen dat de gebruiksvergoeding, een vergoeding die de vervoerders moeten opbrengen, zal stijgen. Het treft reizigers daarmee rechtstreeks, de vervoerders zullen de hogere gebruiksvergoeding immers door berekenen in een hogere prijs voor een treinkaartje. Een eventuele verrekening binnen de rijksbegroting kan alleen achteraf plaats vinden, bovendien is onduidelijk hoe de Europese Commissie tegen deze compensatie aankijkt. Hoeveel zekerheid geeft dat? Hoe voorkomen we hogere kosten voor vervoerders en reizigers?

Daarnaast zijn er nog eenmalige gevolgen, zoals een afrekening met de belastingdienst.

¹ Kamerstuk 29984-689 blg-786827

Inzicht in de fiscale en financiële gevolgen is een absolute eis. Voordat tot een definitief besluit gekomen kan worden, moeten de kosten en de baten van de eventuele aanpassing van de ProRail beheerstructuur goed in beeld gebracht worden en vergeleken worden met de huidige situatie, zoals dat gebeurt voor alle investeringen in het spoorstelsel. Wij vragen u zekerheid te bieden dat de kosten voor het gebruik van OV niet zullen toenemen.

3. **Aansturing**

In de huidige situatie heeft het ministerie diverse sturingsmiddelen tot haar beschikking. De effectiviteit van deze instrumenten blijkt uit de ingezette verbetering. In de Kamerbrief van 23 november staat dat er door complexiteit binnen IenW er niet altijd een duidelijke sturing richting ProRail was. Dit roept de vraag op waarom een herpositionering interne afstemming binnen het ministerie kan vereenvoudigen. Hoe zorgt een andere positionering van ProRail voor een betere spoorbeheerder?

4. **Vervolg**

De gevolgen van een herpositionering zullen niet alleen gevoeld worden bij ProRail zelf, maar ook neerslaan binnen de spoorsector. Onze zorgen kunnen alleen weggenomen door intensief onderzoek en met de juiste oplossingen. De Kamerbrief stelt dat er "alle aandacht" zal zijn voor onze belangen. Wij vragen u er bij de staatssecretaris op aan te dringen onze zorgen gezamenlijk te onderzoeken en op te lossen. Een intensieve betrokkenheid van uw Kamer vergroot bovendien de transparantie van de besluitvorming.